

ZGODBE, KI NAVDIHUJEJO – ZGODBE, KI ZAZNAMUJEJO – ZGODBE, KI SPREMINJAJO!

Mednarodna konferenca na Ptuj, 20. novembra 2019 je potekala v dominikanskem samostanu in na njej so se zbrali domači in tuji strokovnjaki in gostje ter pregledali stanje socialne ekonomije na vseh nivojih ter področjih.

Sektor socialne ekonomije predstavlja vitalni del ekonomije EU. V EU deluje več kot 2 mio subjektov socialne ekonomije, ki predstavljajo 10% vseh poslovnih subjektov v katerih dela 11 mio ljudi oz. 6,3 % vseh zaposlenih. Razen tega generira širši pozitiven učinek saj prispeva k reševanju družbenih in okolijskih problemov ter k doseganju ciljev pametne, zelene, povezane in socialne EU, ki je blizu državljanom.

Tudi v Sloveniji ta sektor v zadnjih letih postopno vedno več prispeva k spreminjanju družbenega in naravnega okolja na bolje, vendar še vedno zelo zaostaja za povprečjem EU.

PANEL 1: POLITIKE SOCIALNE EKONOMIJE NA EVROPSKI, DRŽAVI, REGIONALNI IN LOKLANI RAVNI

Uvod v panel smo začeli video prispevkom, ki nam ga je posredoval Karel Vanderpoorten, predstavnik Evropske Komisije, direktorat za notranji trg, industrijo, podjetništvo in MSP. Ta je služil kot izhodišče za omizje, na katerem so sodelovali:

- Zdravko Počivalšek, minister, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo;
- mag. Urban Krajcarj, državni sekretar na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti;
- mag. Monika Kirbiš Rojs, vodja oddelka za gospodarstvo na občini Slovenska Bistrica;
- Marko Funkl, župan občine Hrastnik;
- Mojca Žganec Metelko, predsednica Združenja Socialna ekonomija Slovenije, so.p. in socialna podjetnica.
- Anastasia Costantini, raziskovalka na področju socialne ekonomije in socialnega podjetništva, iz kooperative Diesis.

Pod moderatorsko taktirko Dušanke Lužar Šajt, vodjo projekta SocioLab in direktorco Fundacije PRIZMA, smo prepoznavali potenciale, ki jih ima socialna ekonomija na evropski,

državni, regionalni in lokalni ravni ter govorili o politikah in ukrepih, ki lahko v Sloveniji pripomorejo k hitrejšemu razvoju in uspešnemu delovanju socialni podjetij in zadrug.

Najpomembnejše zaključke okrogle mize, ki so popotnica za nadaljnje ukrepanje na ravni politik, tako nacionalnih kot lokalnih izpostavljamo:

- Socialna podjetja so prepoznana kot **družbeno-inovativna podjetja, razvijajo nove storitve in nove proizvode** s katerimi prispevajo k reševanju perečih družbenih izzivov in so pri tem uspešna. Vendar pa so **premalo »vidna« in ob odsotnosti merjenja in komuniciranja svojih družbenih učinkov, tudi neustrezno razumljena.**
- Čimprej je potrebno **vzpostaviti Svet za Socialno ekonomijo Slovenije**, ki je po Zakonu o socialnem podjetništvu pristojen za oblikovanje politike razvoja socialnega podjetništva ter usklajevanje politik z ministrstvi, vladnimi službami, občinami, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe.
- Za razvoj socialne ekonomije in znotraj tega socialnega podjetništva obstaja **še precej neizkoriščenega potenciala** in priložnosti za izboljšave, predvsem na področjih, ki se dotikajo perečih družbenih problemov. Eno takšnih je **stanovanjska politika**, ki bi jo lahko udeleževali tudi s pomočjo sektorja SE. Izpostavljen je bil primer modela stanovanjskih zadrug. Osnutek Stanovanjskega zakona, ki je v obravnavi, ne omogoča tripartitne gradnje v sodelovanju stanovanjski sklad, občina, zadruga in ne predvideva poročstva za takšno obliko najemniških ali lastniških stanovanj. Model stanovanjskih zadrug pa bi lahko tudi takšnim z manjšo kreditno sposobnostjo (npr. 15.-20.000 EUR), brez garancijskih shem, omogočil rešitev stanovanjskega problema in dostop do lastniških stanovanj. Ob tem v prihodnje zaznavamo **potencial** tudi na področjih povezanih s **staranjem prebivalstva, krožnim gospodarstvom, kulturo, turizmom, ohranjanjem podeželja, integracija ranljivih skupin na trg dela**, ipd.
- Precej prostora za **napredek in podporo pri vstopanju socialnih podjetij in zadrug na trg imamo tudi na področju javnega naročanja**. Nemalokrat so socialna podjetja/zadruge cenovno nekonkurenčna ostalim, zaradi postavljanja pravičnih cen s čemer zagotavljajo pošteno plačilo tudi svojim zaposlenim in članom. Javni sektor pa se premalo poslužuje možnosti izvzetih javnih naročil.
- **Lokalne skupnosti** lahko k razvoju sektorja SE prispevajo v okviru razpoložljivih virov in skladno z zakonskimi možnostmi, ki jih imajo.
- **Nacionalne politike** lahko skozi razvojno načrtovanje prihodnje finančne perspektive (OP 2021 – 2027) zagotovijo ustrezen okvir za spodbujanje socialnega podjetništva ter vzpostavitev ustreznih podpornih okolij na regionalni ravni, po vzoru podpornega ekosistema SocioLab. **Od regionalnih / lokalnih politik pa je odvisno** ali bodo socialno podjetništvo in zadružništvo v svoje dokumente umestile kot svoje strateške prioritete in tako postavile temelje za zagotavljanje finančne podpore za ta sektor tudi skozi regionalne politike. Kljub temu morajo tudi **pristojna ministrstva na nacionalni ravni začrtati systemske podlage za vzpostavitev podpornega okolja za socialno podjetništvo in zadružništvo**, podobno, kot to velja za podporno okolje za »klasično podjetništvo« ter oblikovati **ukrepe, ki bodo odgovarjali potrebam sektorja.**

Pogovor smo sklenili z mislijo, da je še veliko manverskega prostora za napredek in izboljšave, tako s projekti, kot je SocioLab, kot tudi s povezovanjem na nacionalni in mednarodni ravni.

PANEL 2: ZGODBE SOCIALNIH PODJETIJ IN ZADRUG, KI SO SPREMENILE SVOJA OKOLJA

Panelno predavanje je izvedla Maggie O' Carroll, The Women's Organisation iz Velike Britanije. Z navdihujočo in uspešno podjetniško zgodbo, ki ima pomembne učinke na okolje v katerem deluje, je v istem duhu sledila okrogla miza.

Na okrogli mizi so sodelovali:

- Jernej Golc, Vinarska zadruga Haloze z.o.o., so.p.
- Tina Perić, Jezikovna zadruga Soglasnik z.o.o.
- Teja Lovrec, Kooperativa DAME, z.o.o., so.p.
- Maggie O' Carroll, The Women's Organisation, Velika Britanija

Okroglo mizo je povezovala Karolina Babič, Center alternativne in avtonomne produkcije – CAAP.

V treh krogih sproščenega pogovora so predstavniki zadrug in socialnih podjetij spregovorili o tem, kako je njihovo delo v polju socialne ekonomije spremenilo njih osebno, ter kako je spremenilo njihova okolja in širšo družbo. Govorci so nadaljevali česa skozi njihovo delo in prizadevanja niso uspeli spremeniti. Predvsem so se tukaj odprle teme sistemskih sprememb, ki zahvajo veliko časa in niso v moči posameznih iniciativ, da jih spremenijo, kot so naprimer določene zakonske spremembe, še posebej pa širše družbeno razumevanje socialne ekonomije. Posebej smo s slovenskimi zadrugami **izpostavili problem nerazumevanja s strani bank**, da zadruge niso kapitalske družbe in da torej ne morejo člani zadrug jamčiti za posojila zadruge, saj člani zadrug niso »dejanski lastniki« zadruge na ta način kot so družbeniki kapitalskih družb (d.o.o., d.d.) dejanski lastniki le-teh. To je **temeljno nerazumevanje zadružne lastnine kot »skupnostne lastnine«** ali »commons«, ki je slovenska zakonodaja in bančni sistem ne pozna in ne priznava. V zvezi s problemom širšega družbenega razumevanja socialne ekonomije je Maggie O` Carroll izpostavila problem »credibility gap« oziroma vrzel kredibilnosti, ki izhaja iz tega, da **nosilci sektorja socialne ekonomije izvajamo premalo raziskav in da ne komuniciramo dovolj jasno (z uporabo rezultatov teh raziskav).**

Na koncu so sogovorniki spregovorili o svojih načrtih, obetih, sanjah, nujnostih, spremembah v prihodnje. Iz razprave je bilo razbrati veliko optimizma, a hkrati veliko resnih zahtev in potreb, zahtev do sebe in do podpornega okolja in družbe.

Skozi razpravo smo povzeli nekaj točk, ki jih mora podporno okolje vzeti na znanje glede nadaljnega razvoja socialne ekonomije v Sloveniji:

- okrepiti se mora **člansko povezovanja na ravni ZSES** in po možnosti tudi z novo **zadružno zvezo »novih zadrug«**,

- izboljšati se mora **razumevanje posebnega statusa zadrug kot članskih organizacij**, ki niso kapitalske družbe (kar velja tudi druga socialna podjetja),
- okrepiti je potrebno raziskovanje socialne ekonomije, zato da se izboljša komuniciranje z javnostmi in strokovnimi službami (komuniciranje, ki temelji na konkretnih podatkih, npr. tudi na merjenju družbenih učinkov),
- izboljšati je potrebno **javno podobo in razumevanje socialne ekonomije v širši javnosti**,
- **okrepiti je treba sistematično izobraževanje o socialni ekonomiji** (na vseh nivojih šolstva in v neformalnem izobraževanju),
- zagotoviti je potrebno **več stalnih nepovratnih sredstev za zagon** ter **povratnih virov** (s prilagojenimi pogoji zavarovanja) **za razvoj organizacij socialne ekonomije**.

PANEL 3: FINANCIRANJE RAZVOJA SOCIALNE EKONOMIJE - MOŽNOSTI IN PRILOŽNOSTI

Panel o financiranju je z uvodnim prispevkom uokviril Karl H. Richter iz londonskega EngagedX. Za učinkovito financiranje je nujno celostno upravljanje z učinki (impact management). Slednje vključuje ukrepe za strateško načrtovanje ciljev financiranja in podpore. S tem omogoča preglednost razvojnih ciljev financiranja in učinkovitejšo koordinacijo deležnikov na tem področju.

Pomen koordinacije so izpostavili tudi udeleženci panela:

- Velislav Žvipelj, Slovenski regionalno razvojni sklad,
- mag. Simona Černel, Slovenski podjetniški sklad,
- Tilen Šarlah, Sklad Feelsgood,
- Janez Topolšek, Sektor za socialno podjetništvo, združništvo in ekonomsko demokracijo, MGRT,
- Karl H Richter, EngagedX, Velika Britanija,

njihovo razpravo pa je moderiral mag. Primož Šporar. Z namenom koordinacije in posledično boljše učinkovitosti, je sicer že bila ustanovljena koordinacija javnih skladov in ministrstva (SPS, SRRS, MGRT) za načrtovanje razvoja finančnih instrumentov in vrednotenje učinkov.

Razpravljalci so izpostavili nekatere **omejitve na strani instrumentov** (npr. zavarovanje tveganj pri instrumentih SRSS) zaradi katerih **zmanjšana možnost financiranja sektorja socialne ekonomije**. Obenem so ovire tudi **statusno pravne narave** (npr. SPS instrumenti so

nedostopni za socialna podjetja, ki so organizirana kot nevladne organizacije - društva, ustanove, zavodi).

Zavedati se je potrebno, da je poleg prodaje blaga in storitev, zlasti **za reševanje kompleksnih družbenih izzivov potrebno graditi nove poslovne modele**. Kot primer dobre prakse je bilo pozdravljeno naročilo študije o izvedljivosti SIB (obveznic z družbenim učinkom) ter sredstev, ki jih je za izvedbo pilotnega projekta predvidelo MGRT ob podpori Evropske komisije. Obenem je potrebno na področju prodaje blaga in storitev tudi v Sloveniji sektorju socialne ekonomije zagotoviti večji del prodajnega kolača z učinkovitejšo vizualizacijo družbeno koristnih učinkov (po vzoru modelov, ki jih pripravljajo Združeni narodi).

Poleg neposredne finančne podpore je potrebno razvijati tudi nefinančne mehanizme in spodbude, ki lahko bistveno prispevajo k razvoju sektorja.

NATEČAJ ZA NAJ SOCIALNO PODJETJE ALI ZADRUGO IN NAJ PODPORNIKA SOCIALNE EKONOMIJE

Z natečajem in podelitvijo priznanj smo želeli letos in v prihodnjih letih prepoznati vrednost dela posameznikov in organizacij, njihov trud in prizadevnost za razvoj socialne ekonomije. Natečaj je potekal z namenom predstaviti primere dobrih praks in ljudi spodbuditi k uporabi lokalnih storitev in proizvodov. Z izvajanjem natečaja v prihodnjih letih pa želimo dvigniti prepoznavnost sektorja tako v regiji kot širše.

Oblikovana tričlanska strokovna komisija je priznanje za Naj socialno podjetje / zadrugo sta si podelila **Zadrugi Dobrina, z.o.o., so.p.** in **Centru ponovne uporabe, so.p.**, ki sta dosegli 108 točk od 120 možnih. Ocenjevalna komisija se je zaradi iste višine doseženih točk odločila, da nagrado letos podeli dvema socialnima podjetjema.

Naziv sta si prislužili na podlagi naslednjih utemeljitev, da socialno-podjetniška poslovna ideja odgovarja na pereče izzive s katerimi se srečujemo v družbi v našem okolju (zagotavljanje lokalno pridelane ekološke zdrave prehrane prebivalstvu, povečevanje samooskrbe, ohranjanje podeželja in malih kmetij, zmanjševanje odpadkov z njihovo ponovno uporabo, ohranjanje virov in zmanjševanje potrošništva, zmanjševanje revščine, zagotavljanje delovnih mest za najbolj ranljive skupine, oživljanje degradiranih prostorov, itn.). Obe podjetji imata dober poslovni model, ki zagotavlja stabilno poslovanje, vzdržno rast, kakovostna delovna mesta in dodatno zaposlovanje ter imata pozitiven vpliv na okolje in delovanje v korist svojih članov, zaposlenih in uporabnikov.

Častni naziv Naj podpornika socialne ekonomije pa si je s 92,7 točkami prislužila **Občina Slovenska Bistrica**, ki razvoj socialne ekonomije tako v lokalni skupnosti kot širše v Podravske regiji in v celotni Vzhodni kohezijski regiji, aktivno podpira že več kot 7 let. Je edina občina v Podravlju, ki je že leta 2014 izvedla natečaj za Najboljšo socialno podjetniško idejo, na katerem je 17 prijaviteljev predstavilo 19 socialno podjetniških idej. Zmagovalni predlog je prejel nagrado 2.000 €, vsi zainteresirani za nadaljnje delo pa so bili vključeni v program podpore. Prenovila je več kot 600m² površin ter ustvarila Stičišče podjetniških iniciativ, v katerem poleg socialnega podjetja Recosi delujejo tudi mlada zagonska podjetja. Več 100m² dodatnih obnovljenih prostorov pa je predanih v uporabo društvom (Sožitje, Europa Donna, ...), ki neposredno in posredno iščejo odgovore na lokalne in širše družbene izzive. Skrbi za prepoznavnost socialne ekonomije ne le na lokalni ravni, temveč tudi na ravni Podravja in celotne Vzhodne kohezijske regije.

Slavnostna podelitev priznanj je potekala v okviru konference in priznanji za častni naziv je podelili Peter Svetina, varuh človekovih pravic in častni pokrovitelj konference ter dolgoletni socialni podjetnik in so-ustanovitelj Zavoda za socialno podjetništvo na podeželju - zavoda Grunt, ki je primer uspešne socialnopoljetniške zgodbe in primer dobre prakse tudi v evropskem merilu.

SEJEM SOCIALNE EKONOMIJE

Hkrati s konferenco je v sodelovanju s projektom Sentinel potekal tudi Sejem socialne ekonomije, kjer so se predstavila socialna podjetja in zadruga. S svojimi izdelki in zgodbami so navdušili in navdihnili obiskovalce. Prodajni sejem je bil tudi priložnost za sproščeno druženje in deljenje izkušenj ter povezovanje. Tokrat so na njem sodelovali; Vinarska zadruga Haloze z.o.o, so.p.; Radioklub Cirkulane; Turistično društvo Ptujška Gora; Zadruga ARTmijeMAR z.o.o., so.p.; Društvo Pupillam, so.p.; Združenje Epeka, so.p.; Zadruga Dobrina, z.o.o., so.p.; Libona d.o.o., so.p.; Center ponovne uporabe, d.o.o., so.p.; Hiša! Društvo za ljudi in prostore, so.p.; Center domače in umetnostne obrti, z.b.o., so.p.; Zavod 100% naravno Botanik Ormož, so.p. Vsako od podjetij tlakuje uspešno pot socialnega podjetništva in združništva ter spreminja svoje okolje in pozitivno vpliva nanj

ZAKLJUČEK

Spodbudne in medsektorsko usklajene politike ter podporni ukrepi na različnih ravneh so izrednega pomena za uspešen razvoj in rast sektorja socialne ekonomije. Pri oblikovanju politik in razvoju spodbudnega poslovnega okolja za subjekte socialne ekonomije tako v EU kot Sloveniji morajo odločevalci upoštevati specifične socialnih podjetij kot so vrednote, načini dela, upravljanje, ne-delitev dobička, doseganje družbenih ciljev, itd.

Le ob spodbudnem ekosistemu, ki vključuje vse deležnike, lahko namreč izkoristimo razvojni potencial sektorja, ki s svojimi družbeno-inovativnimi storitvami in produkti, na podjetniški način, prispeva k reševanju prenekaterega izziva s katerim se srečujemo (okoljski problemi, trajnostna raba virov, prehajanje na krožno gospodarstvo, OVE, staranje prebivalstva, varna hrana, stanovanjska problematika mladih, kakovostna in pravična delovna mesta, prekarizacija nekaterih poklicev, itd.)

Celodnevno obsežno dogajanje, kjer so se zbrali številni akterji iz socialne ekonomije, ki so izmenjevali osebne in poslovne zgodbe, ni naša končna postaja. S postkonferenčnim vzdušjem nadaljujemo v uglašnem ritmu nadaljnjega povezovanja in sodelovanja. Socialna ekonomija spreminja nas in naša okolja ter ustvarja pozitivne učinke na okolje, ljudi in družbo.

